

УДК 351.862.4:(477)

М. М. КОРЕНЕВА

ЮРИДИЧНИЙ РИЗИК В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ (МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ)

Розглядаються проблеми формування та розвитку системи національної безпеки. Пропонується загальна модель системи національної безпеки та визначається роль юридичного ризику в цій системі. Визначається місце та роль юридичного ризику при функціонуванні системи національної безпеки. Аналізується категорія «юридичний ризик» та його основні складові елементи, умови виникнення та функціонування. Пропонуються умови протидії ризикам та подається модель зниження юридичних ризиків в системі національної безпеки.

Ключові слова: юридичний ризик, національна безпека, суспільні загрози, професійний ризик, міжнародний ризик, терористичний ризик.

Коренева М. Н. Юридический риск в системе национальной безопасности Украины (методологический аспект)

Рассматриваются проблемы формирования и развития системы национальной безопасности. Предлагается общая модель системы национальной безопасности и определяется роль юридического риска в этой системе. Определяется место и роль юридического риска при функционировании системы национальной безопасности. Анализируется категория «юридический риск» и его основные

составные элементы, условия возникновения и функционирования. Предлагаются условия противодействия рискам и подается модель снижения юридических рисков в системе национальной безопасности.

Ключевые слова: *юридический риск, национальная безопасность, общественные угрозы, профессиональный риск, международный риск, террористический риск.*

Koreneva Margarita. Legal risk in the national security of Ukraine (methodological aspect)

The problems of forming and development of the system of national safety are examined in the article. The general model of the system of national safety is offered and the role of legal risk is determined in this system. The location and role of legal risk is determined at functioning of the system of national safety. A category is analysed «legal risk» and his basic component elements, terms of origin and functioning. The terms of counteraction risks are offered and the model of decline of legal risks is given in the system of national safety.

Key words: *legal risk, national safety, public threats, occupational take, international risk, terrorist risk.*

Розвиток сучасних взаємовідносин на міждержавному рівні призводить до поступової зміни векторів побудови внутрішнього управління національною безпекою. Ці зміни пов'язані з визначенням державної політики в галузі національної безпеки та захисту країни від зовнішнього втручання і загроз за допомогою побудови систем національної безпеки і оборони. Їх побудова в сучасних умовах вимагає прискіпливого розрахунку варіантів виникнення і реалізації «сценаріїв» загроз та врахування всіх без виключення складових, в тому числі тих, які до цього часу вважалися суто теоретичними або такими, що не заслуговують на увагу. Однією з таких складових

виступає категорія «ризик» та всі його прояви в діяльності, що пов'язана з подоланням та протидії загрозам і небезпеці.

Проблема ризику в національній безпеці виникає через ймовірні негативні наслідки діяльності як суб'єктів, що несуть загрозу так і діяльності тих суб'єктів, які покликані нівелювати або подолати загрози суспільству.

На сьогоднішній момент дослідженню ризиків в системі національної безпеки (далі – СНБ) в юридичному аспекті приділяється, на наш погляд, недостатня увага, вчені-дослідники даної проблематики акцентують увагу більше на технічній, соціальній, фінансовій тобто галузевій стороні даного питання ігноруючи прикладне значення ризиків при побудові систем протидії зовнішнім загрозам. В Україні вивченням проблем правових ризиків займаються такі вчені як І. С. Братков, М. В. Возник, В. О. Шамрай, В. П. Столбовий, О. О. Лов'як, В. А. Ліпкан, М. В. Ковалів та інші відомі вчені-правовики.

Актуальність статті впливає із принциповою зміною умов на зовнішньому векторі держави, які пов'язані з світовими тенденціями глобалізацією та ускладненням внутрішньодержавних відносин в політичній, економічній та соціальній сферах діяльності всіх гілок державної влади.

Наукова новизна статті полягає в результаті даного дослідження, що зумовлює пропонування моделі національної безпеки та розгляді прикладного значення юридичного ризику в ній. Отриманий результат є авторським і визначається можливістю практичного застосування при дослідженнях систем державного управління в національній безпеці та можливості вироблення шляхів і важелів впливу на стабільний стан даних систем в умовах світової нестабільності.

Юридично поняття національної безпеки визначено в Законі України «Про основи національної безпеки», де в статті 1 визначено, що національна безпека – це захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечується

сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам¹.

На думку В. Ліпкана, суть національної безпеки полягає у створенні сприятливих умов для розвитку України з метою максимального задоволення потреб представників української нації, відповідно до загально визнаних норм співіснування². Дане поняття тісно пов'язане з поняттям національний інтерес, що можливо трактувати як «інтегральний вираз інтересів усіх членів суспільства, що реалізується через політичну систему»³.

Методологічне визначення юридичного ризику можливо визначити через встановлення парадигми юридичного ризику як елементу правового поля держави. Як зазначає І. Ф. Надольний, у сучасній філософії однією з видів методології наукового пізнання є «парадигма», поняття, що введено Т. Куном. Парадигма фіксує існування особливого типу знання, що не виконує безпосередньо пояснювальної функції, а є умовою певного виду теоретичної діяльності з пояснення та систематизації емпіричного матеріалу⁴.

Тому ми вважаємо, що парадигму юридичних ризиків можливо визначити в декількох аспектах, а саме: 1) парадигма юридичного ризику як значення даного поняття в СНБ, його невід'ємність та присутність на всіх рівнях функціонування даної системи; 2) парадигма юридичного ризику як спосіб осмислення буття системи національної безпеки та «стиль мислення»⁵, який передбачає наявність ризику в будь-якій діяльності, пов'язаній із забезпеченням сталості функціонування СНБ; 3) парадигма як місце і роль юридичного ризику в СНБ та його прямий вплив на діяльність всіх органів виконавчої влади при забезпеченні функціонування системи в суспільстві.

Поняття ризику формулюється багатьма науками, серед яких можливо виділити філософію, соціологію та юриспруденцію. Потрібно зазначити, що це багатогранне та багатофункціональне поняття, яке відбиває ставлення людини до оточуючого середовища

в призмі його небезпечності. Узагальнюючий підхід до визначення цього поняття відомих вчених А. П. Альгіна, М. С. Гринберга, В. А. Ойгензихнта дозволяє визначити такі його основні категорії (грані): 1) ризик – це ймовірність настання негативних наслідків для об'єкта через діяння суб'єкта; 2) ризик – це загроза виникнення небезпеки через суб'єктивні або об'єктивні фактори, на які є обмежений вплив або такий вплив взагалі відсутній; 3) ризик – це небезпечна дія правомірного або неправомірного характеру в умовах обмеженості вибору та можливостях передбачення ймовірних наслідків настання; 4) ризик – обставина, факт, що має цілеспрямований небезпечний вплив на певний об'єкт та передбачає дії по нейтралізації цього впливу з метою подолання негативного впливу.

З вище виділених граней можливо визначити дві основних властивості ризику, які є його основними характеристиками: перша – ймовірність, тобто непередбаченість результату дій певного суб'єкта по відношенню до об'єкта, друга – це небезпечність або загроза від дій, що мають цілеспрямований характер та передбачають їх виникнення.

Юридичний ризик, на нашу думку, – це діяння суб'єкта права в умовах невизначеності та неможливості повноцінного прогнозування результатів своїх дій, що може призвести до негативних наслідків для даного суб'єкта у вигляді завдання шкоди невинній (третьій особі), що призведе до настання негативних юридичних наслідків у вигляді кримінальної, адміністративної або дисциплінарної відповідальності. Саме юридичний ризик, на наш погляд, виступає першочерговим елементом діяльності будь-яких органів виконавчої влади, а саме посадових осіб, в тому числі тих, що є неодмінним елементом системи національної безпеки. Це визначається наявністю спеціальної юридичної компетенції щодо впливу представників органів виконавчої влади на розвиток суспільних відносин та можливістю їх зміни або припинення примусовими заходами. Наявність юридичного ризику визначається наявністю таких структурних

компонентів при здійсненні діяльності певними посадовими особами відповідної правової компетенції, як: А – умова небезпеки та виникнення конфлікту; Б – дія в умовах складності прогнозування або неможливості передбачити наслідки дій; В – ймовірність настання як позитивного наслідку дій (подолання ситуації ризику) так і негативного результату (не подолання ситуації ризику або її посилювання); Г – ймовірність своїми діями завдання шкоди особам, що не мають прямого відношення до ситуації або не становлять загрози (невинні, випадкові особи); Д – негативність наслідків для суб'єкта, що здійснював ризикове діяння у вигляді будь-якої юридичної відповідальності. Ці компоненти утворюють в системі взаємоузгодження «ситуацію ризику» тобто таку ситуацію, яка передбачає ймовірність виникнення конфлікту між інтересами особами, що посягає на національну безпеку і діями відповідного представника правоохоронного органу щодо локалізації та нівелюванню таких дій і відновлення стабільності функціонування системи національної безпеки.

Термін юридичний ризик передбачає наявність трьох правових компонентів: перший – наявність компетенції у суб'єкта ризику щодо впливу на певну ситуацію; другий – наявність джерел права, що передбачають дії суб'єкта в умовах ризику; третій – передбачена чинним законодавством юридична відповідальність за спричинення шкоди невинним особам діями, які виключають ознаку правомірності (наприклад, перевищення службових повноважень або злочинна самовпевненість).

СНБ, на наш погляд, представляє собою сукупність державних та національних інтересів, які виражаються в діяльності органів виконавчої влади методом цілеспрямованого втручання в діяльність суб'єктів, що зацікавлені в порушенні балансу та виникненні ситуації загроз даним інтересам. Балансом в даному аспекті виступає стабільність функціонування всіх органів виконавчої влади та узгодженість їх дій на всіх рівнях суспільної ієрархії.

Модель системи національної безпеки, на наш погляд, має такий вигляд: національний інтерес [первинний стан] – суспільна загроза (небезпека) – ризик (юридичний) – діяння суб'єкта ризику – національний інтерес [відновлений стан].

Джерелом ризику в запропонованій моделі виступає суспільні загрози та суспільна небезпека. Суспільна загроза – це наявність суб'єктів, метою діяльності яких є завдання шкоди інтересам суспільства або перешкоджання вільному та демократичному розвитку суспільних відносин в Україні. Суспільна небезпека – це ймовірність проведення такими суб'єктами активних дій з метою внесення дестабілізуючого фактору в СНБ.

Функціонування даної моделі можливе на зовнішньому та внутрішньому рівнях діяльності держави. При цьому на цих рівнях можуть виникати як ідентичні ризики так і специфічні, притаманні лише даному рівню.

Внутрішній рівень – це фактична діяльність держави в межах своєї території та безперерйне виконання функцій, що покладено на нього діючими нормативно-правовими актами, наприклад, Конституцією України. Основними ризиками на цьому рівні можуть виступати: злочинність (ймовірність завдання шкоди злочинними діями окремих суб'єктів об'єктам національної безпеки), політичні ризики (ймовірність зміни політичного устрою як не правовими методами або приходом до влади радикальних політичних угруповань), економічні ризики (можливість заподіяння шкоди інтересам національної економіки діями владних суб'єктів або впливом окремих суспільних груп), соціальні ризики (ймовірність виникнення соціального конфлікту або конфронтації між різними соціальними верствами, етнічними групами або територіальними громадами). Кожен з даних ризиків може призвести до порушення функціонування СНБ та вимагає втручання певних органів виконавчої влади з метою відновлення стабільності діяльності держави.

Зовнішній рівень – це діяльність держави на міжнародній арені та відповідні негативні наслідки такої діяльності такі як: тероризм (терористичні ризики), військові ризики (виникнення збройного конфлікту), ризики транснаціональної злочинності (впливу на стан злочинності в державі), зовнішньополітичні ризики (ймовірність дипломатичного конфлікту) та економічні ризики (ймовірність негативного впливу міжнародної економіки на національну економіку).

Дану модель системи національної безпеки, на нашу думку, можливо представити в двох основних категоріях, які відображають стан даної системи. Перша категорія: пасивний стан, визначається як наявність основних елементів національної безпеки як прикладного поняття та взаємна узгодженість їх існування (відсутність конфлікту). Пасивна категорія системи національної безпеки передбачає наукове вивчення, обґрунтування та закріплення теоретичних результатів в практичній діяльності органів, що забезпечують охорону національних інтересів. В даному аспекті аналізуються всі прогалини теоретичного рівня в джерелах права та наукових розробках щодо ймовірності виникнення принципово нових видів ризиків при функціонуванні системи національної безпеки та вироблення шляхів їх подолання.

Друга категорія: активна, означає діяльність всіх суб'єктів національної безпеки, що зумовлює зміну станів як суб'єктів так і об'єктів суспільних відносин в аспекті охорони національних інтересів. При цьому саме в активній категорії з'являються основні поняття, яким притаманна мінливість та зміна, в тому числі небезпека, загроза, екстремальність. Всі ці поняття при інтегральному поєднанні знаходять своє вираження в категорії «ризик», яке не замінюючи цих понять відображає їх вплив на систему в активному і пасивному стані.

Основними елементами національної безпеки України, на думку В. Ліпкана, виступають: суб'єкт, об'єкт, національний (державний)

інтерес в різних сферах суспільного буття держави, органи, що забезпечують захист баланс національних інтересів та джерела права, що регулюють діяльність даних органів⁶. Ми пропонуємо додати в дану систему також категорію «ризик» як складовий елемент виникнення загроз і небезпек.

Суб'єктами ризику в даному випадку є фізичні особи, що мають різний правовий статус і виступають учасниками суспільних відносин як частини системи національної безпеки. Суб'єкти визначено мають дві категорії: ризиконосії, під якими маються на увазі ті суб'єкти, які скоюють ризиковану дію та «ризикоотримувачі», тобто ті які суб'єкти на яких ця дія спрямована. Основна ознака дій суб'єктів ризику – наявність конфлікту, що зумовлена порушенням стабільності функціонування системи національної безпеки.

Об'єктами впливу виступають з одного боку суспільні відносини, яким виникає ймовірність завдання шкоди, а з іншого реальні фізичні об'єкти (атомні електростанції, залізничні шляхи, літаки, військові об'єкти та інші). При цьому основною характеристикою даних об'єктів буде суспільна та державна значущість.

Українські національні інтереси, на думку В. Ліпкана, результат усвідомлення цінності потреб, свідомий вибір національних цінностей, зумовлених національним ідеалом, метою та ідеєю, які забезпечують умови та засоби задоволення і реалізації національних інтересів⁷. Національні інтереси відображають діяльність держави в усіх сферах соціально-економічного, суспільно-політичного, культурного буття. Це буття відображає об'єктивний стан речей щодо стабільності функціонування державної діяльності та узгодженості інтересів держави на внутрішньому та зовнішньому рівнях. На наш погляд, під національним інтересом можливо визначити систему духовних та історичних цінностей, надбань українського народу, що визначає побудову ним певної політичної та соціальної моделі існування в об'єктивному середовищі.

Органами, що забезпечують захист балансу національних інтересів, є всі органи виконавчої, законодавчої та судової влади в межах їх компетенції, що вказано в статті 9 ЗУ «Про основи національної безпеки України»⁸. Головними органами, на наш погляд, є правоохоронні органи, які здійснюють найбільш активну участь в забезпеченні стабільності функціонування та розвитку держави. Вся діяльність правоохоронних органів по суті спрямована на забезпечення захисту національних інтересів від злочинних посягань як внутрішніх суб'єктів так і на міжнародному рівні. Прямі обов'язки координації дій щодо СНБ покладено на Раду національної безпеки і оборони України, яка визначає основні напрями діяльності держави в галузі національної безпеки. Воєнна організація держави забезпечує територіальну цілісність держави та протидіює зовнішнім загрозам держави.

Органами, для яких виконання завдань в СНБ не є пріоритетним, але виступає одним із напрямків, є Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Національний банк України, суди загальної юрисдикції, прокуратура України, органи місцевого самоврядування, громадяни України.

Основними джерелами права, що регулюють діяльність системи національної безпеки, виступають її правовим базисом, є функціонування законодавчих актів, які можливо розділити на: основні загальні – це Конституція України та міжнародні договори, що ратифіковані Україною в галузі дотримання прав і свобод людини і громадянина, Кримінальний кодекс України, Кодекс про адміністративні правопорушення України та інші; основні спеціальні – це Закони України, що регулюють правову основу національної безпеки та її елементів – це, наприклад, ЗУ «Про основи національної безпеки України» 2003 року, Постанова КМУ «Концепція (основи державної політики) національної безпеки України» 1997 року та інші; основні галузеві – визначають статус та повноваження органів виконавчої влади, які забезпечують стабільність функціонування

СНБ, це ЗУ «Про міліцію», «Про Службу безпеки України» та інші законодавчі акти.

Виникнення невідповідностей або недоробок в джерелах права може стати одним із джерел виникнення ризиків у діяльності відповідних органів виконавчої влади, що мають за мету підтримувати СНБ в стані балансу.

Одним із прикладів, на нашу думку, є стаття 10 «Про основи національної безпеки України» 2003 року, в якій подається перелік основних функцій суб'єктів забезпечення національної безпеки. При визначенні даних функцій законодавець визначив основні категорії, такі як загроза, дестабілізуючі чинники і конфлікти. Але, на наш погляд більш очевидним було б введення поняття «ризик» як елемента, який би зазначив ймовірнісний характер впливу вище перелічених категорій на національну безпеку. Відсутність поняття «ризик» його трактування та обґрунтування, а також введення в системі функцій робить даний законодавчий акт обмежуючим для всіх органів виконавчої влади, що його застосовують в своїй практичній діяльності.

Ризик в запропонованій моделі СНБ може мати декілька модифікацій, що залежить від його вияву та впливу на всіх суб'єктів, які є учасниками процесів, пов'язаних із функціонуванням управління нею. На нашу думку, саме елемент ризику зумовлює появу такого поняття як управління СНБ.

Управління СНБ, на думку В. Ліпкана, це одночасно система наукових знань, мистецтва та досвіду забезпечення національної безпеки, втілених у діяльності професійних управлінців для досягнення цілей системи національної безпеки через використання праці, інтелекту та мотивів поведінки інших людей⁹.

Погоджуючись з даним визначенням, ми пропонуємо визначити управління СНБ як процес впливу на певні сторони суспільних відносин в країні з боку уповноважених суб'єктів з метою зниження

ризиків настання негативних наслідків як результату дій певних суб'єктів, що можуть призвести до порушення процесу стабільного функціонування держави в галузі охорони національних інтересів та сталості суспільного розвитку.

В даному аспекті, процес управління СНБ – це фактичні заходи уповноважених органів влади щодо зниження ризиків в діяльності держави. При цьому ці заходи можуть бути спрямовані в декількох площинах: внутрішня площина – зниження ризиків у власній діяльності; зовнішня площина – подолання ситуацій ризику, що виникли як мета дій інших суб'єктів щодо порушення стабільності функціонування СНБ.

Необхідність такого управління зумовлюється постійними змінами внутрішнього і зовнішнього середовища, та можливостями виникнення нових видів ризиків, що спричинено низкою об'єктивних і суб'єктивних причин. При цьому об'єктивні причини фактично виникають і діють незалежно від волі та бажання суб'єкта ризикової дії, а суб'єктивні виникають через дії суб'єкта ризику та можуть бути керовані ним.

Основними видами суб'єктивних ризиків, що можуть виникати в СНБ, можуть бути: 1) професійні ризики – це суб'єктивний ризик, що виникає через виконання своїх посадових обов'язків суб'єкта ризику та ймовірність настання негативних наслідків для нього в результаті реалізації даних дій; 2) управлінський ризик – це дії, пов'язані з прийняттям рішень та ймовірністю помилковості на всіх стадіях управлінського процесу і завдання цим шкоди іншим учасникам суспільних відносин; 3) соціальний ризик – ймовірність настання несприятливих наслідків, що призведуть до негативного соціального ефекту (зниження рівня довіри до суб'єкта ризику, його суспільне засудження та втрата певного соціального статусу та інше). Всі вище перелічені ризики належать до групи юридичних ризиків, оскільки їм притаманні ознаки владності та правової забезпеченості.

Прикладом суб'єктивних ризиків може бути професійний ризик співробітника правоохоронних органів при виконанні своїх обов'язків по попередженню або розкриттю злочину та використання при цьому зброї. Ймовірність завдання шкоди невинній особі або майну третіх осіб виступає по-суті юридичним ризиком, а втрата здоров'я або працездатності самим співробітником правоохоронного органу – це особистісний ризик. Тому професійний ризик має дві складові особистісну та юридичну.

Група об'єктивних ризиків складається із таких видів ризику як: 1) ризик структурного впливу – ймовірність виконання розпорядження в певній структурній одиниці, що може призвести до завдання шкоди третім особам; 2) ризик непередбачених перешкод – це виникнення об'єктивних перешкод в процесі реалізації ризикової дії суб'єктом ризику (погодні умови, землетруси, епідемії та інше); 3) інформаційний ризик – це дія суб'єкту ризику в умовах відсутності повної або достовірної інформації щодо реального стану справ, що в результаті може призвести до завдання шкоди третім особам.

Прикладом об'єктивних ризиків може бути міжнародний ризик як ймовірність завдання або отримання шкоди внаслідок зовнішньої діяльності країни на міжнародному рівні. Одним із складових елементів міжнародного ризику є терористичний ризик – це ймовірність активної діяльності міжнародних терористичних угруповань на території країни та завдання такою діяльністю прямої шкоди інтересам даної країни. Обов'язковою юридичною складовою цих ризиків буде виступати повноваження відповідних органів влади по перешкоджанню такої діяльності.

Таким чином, можливо визначити, що фактично більшу частину ризиків у СНБ складають юридичні ризики, які одночасно виступають узагальнюючим показником загроз стабільності функціонування та категорією управління СНБ, тобто невід'ємним елементом управлінської діяльності СНБ на всіх рівнях управління.

Основною метою управління в СНБ, на наш погляд, є протидія ризикам, що виникають на всіх рівнях і площинах управлінської діяльності. Протидія ризикам – це процес активного впливу суб'єктами влади на діяльність інших суспільних суб'єктів з метою попередження виникнення нових видів ризиків в СНБ та протидія негативним наслідкам ситуацій ризику, що склалися через діяльність деструктивних елементів в СНБ.

Основним результатом протидії є вироблення моделі зниження ризику в СНБ. Модель зниження ризику СНБ – це діяльність суб'єкта ризику, що цілеспрямована на мету подолання ситуацій ризику в функціонуванні СНБ і відновленні стабільності функціонування даною системою.

Така модель буде мати наступний вигляд: функціонування СНБ [первинний стан] – загроза [збій в роботі СНБ] – діяльність суб'єкта ризику [юридичні повноваження суб'єкта ризику] – досягнення мети подолання загроз – відновлення функціонування СНБ.

З вищезазначеного можливо зробити наступні висновки: 1) парадигма юридичного ризику виступає як об'єктивна реальність як СНБ так і в процесі управління даною системою; 2) виникнення юридичних ризиків це невідворотній процес який зумовлений постійною змінністю суспільства та плінністю подій в усіх сферах суспільного буття; 3) розвиток вивчення та аналізу ризику в СНБ може сприяти законодавчому та практичному вдосконаленню даного поняття в діяльності уповноважених органів виконавчої влади; 4) управління ризиками в СНБ це процес зниження ризиків в діяльності органів виконавчої влади щодо забезпечення стабільності функціонування системи в цілому; 5) подальше вивчення та наукове обґрунтування поняття «ризик» в системі національної безпеки дасть можливість вдосконалити практичну діяльність правоохоронних органів при виконанні завдань та функцій щодо підтримання системи в стабільному стані.

1. *Про основи національної безпеки України* : Закон України // Офіційний Вісник України. – 2003. – №29. – Ст. 1433. 2. *Ліпкан В. А.* Національна безпека і національні інтереси України / Ліпкан В. А. – К. : КНТ, 2006. – С. 15 (Серія: Національна і міжнародна безпека). 3. Там само. – С. 23. 4. *Філософія* : навч. посіб. / [Губерський Л. В., Надольний І. Ф., Андрущенко В. П. та ін.]; за ред. І. Ф. Надольного. – К. : Вікар, 20086 – С. 274. 5. Там само. – С. 275. 6. Там само. – С. 28. 7. *Ліпкан В. А.* Цит. праця. – С. 23. 8. *Про основи національної безпеки України* : Закон України // Офіційний Вісник України. – 2003. – № 29. – Ст. 1433. 9. *Ліпкан В. А.* Управління СНБ України / Ліпкан В. А. – К. : КНТ, 2006. – С. 9. (Серія: Національна і міжнародна безпека).

Koreneva Margarita. Legal risk in the national security of Ukraine (methodological aspect)

The development of modern relations at the international level leads to a gradual change vectors of building internal national security management. These changes are associated with the definition of public policies on national security and protect the country from foreign interference and threats by building of national security and defense. Their construction in modern conditions requires meticulous calculation options emergence and implementation of «scenarios» threats and take into account all components without exception, including those hitherto considered purely theoretical or those that do not deserve attention. One of these components acting category of «risk» and all its manifestations in activities associated with overcoming and counter threats and danger.

The problem of national security risk arises from the potential negative consequences of both entities that threaten and activities of entities that are designed to neutralize or overcome threats to society.

Relevance of the article stems from a fundamental change in the external conditions of the state vector associated with the global trends of

globalization and complexity of internal relations in the political, economic and social life of all branches of government.

The purpose of this paper is to identify and highlight the legal risks that are present in the NSS states and consider their views, place the role and calculate their impact on this system.

The objective of the paper is to construct a model of national security and to determine the meaning of «legal risk» in terms of the application for the system and its operation.

Scientific novelty of the paper is a result of research that cause the national security model and applied value considering legal risk in it. The result is an author and determined by the possibility of practical application in studies of government in national security and opportunities to develop ways and means to influence the stable state of these systems in the global instability.

Legal risk, in our opinion – the act of an entity under uncertainty and the impossibility of predicting the full results of their actions, which could lead to negative consequences for the entity in the form of harm to innocent (third party), leading to the onset of negative legal consequences in the form of criminal, administrative or disciplinary action. That legal risk, in our opinion, serves the primary element of any executive power, namely officials, including those that are an essential element of national security. This is determined by the presence of specific legal competence to influence members of the executive authorities on the development of social relations and the possibility of modification or termination of coercive measures. The presence of legal risk is determined by the presence of structural components in certain activities by officials of the relevant legal jurisdiction as A – condition and danger of conflict; B – performance in terms of difficulty or impossibility of forecasting to predict the consequences of actions; B the probability of a positive outcome of action (overcoming risk situations) and negative results (not overcome situations of risk or tightening) D. likelihood of their actions harm to persons

not directly related to the situation or make threats (harmless random person); D – negativity consequences for the subject that has risky act as any legal responsibility. These components form a system of mutual solution «situation of risk» is a situation which involves the likelihood of a conflict between the interests of persons infringes on national security and the corresponding actions of a police officer on the location and leveling following recovery and sustainability of the national security system.

Key words: legal risk, national safety, public threats, occupational take, international risk, terrorist risk.

УДК 342.922

Л. М. ШАТАЛОВА

СТАНОВЛЕННЯ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ У СФЕРІ ОСВІТИ І НАУКИ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Аналізуються історико-правові аспекти становлення органів публічної адміністрації у сфері освіти і науки на різних етапах розвитку української держави і суспільства. Визначаються періоди та етапи трансформації центральних органів публічної адміністрації у сфері освіти і науки та їх особливості.

Ключові слова: *період і етап, міністерство, організація діяльності, структура, освіта, наука.*

Шаталова Л. Н. Становление центральных органов публичной администрации в сфере образования и науки: исторический аспект